

До проблем кооперації

Діячі кооперативного руху Галичини (1873 - 1939): Біобібліограф. покажчик / Міністерство сільського господарства і продовольства України, Наукова бібліотека Львівського державного сільськогосподарського ін-ту; Укладач Л.А.Пинда. - Львів, 1995. - 76 с.

Міжнародна конференція «Проблеми кооперації в сільському господарстві» (22 - 24 травня 1995 р., Львів) відбулася під гаслом - «В об'єднанні власних сил до добра і краси». Формування ринкових відносин, існування різних форм власності на селі надає актуальності вивченню спадщини діячів кооперативного руху.

До форуму директор наукової бібліотеки Львівського державного сільськогосподарського інституту Л. Пинда підготувала біобібліографічний покажчик «Діячі кооперативного руху Галичини (1873 - 1939)». Відбитий у ньому науково-практичний досвід галицької кооперації дасть змогу використати його в сучасних умовах.

У процесі підготовки покажчика визначено хронологічні рамки, які обґрунтовуються законом Австро-Угорщини 1873 р. про добровільні організації. Закон сприяв тому, що в Західній Україні, що входила до цієї імперії, було створено високоцент-

ралізовані організації українських кооперативів різних форм (Маслосоюз, Центробанк, Центросоюз, Народна торгівля та ін.), які проіснували до 1939 р. Очолював цю структуру Ревізійний союз українських кооперативів.

Література, документи про українську кооперацію до 1989 р. знаходилась у спецфондах, нишилася цензурою. Єдиним джерелом для дослідників кооперативного руху були добре розроблені праці наших співвітчизників-емігрантів І.Витановича та А.Качора.

Покажчик Л.Пинди сприятиме введенню в науковий і культурний обіг колишніх спецфондів, а також дасть змогу широко популяризувати видання української діаспори. Він містить відомості про 22 діячів галицької кооперації. Подаються їх біографії, список публікацій, куди ввійшли праці, випущені окремими виданнями, і статті з часописів. Слід зазначити, що в рубрику *Статті з часописів* включено в основному кооперативні журнали Галичини.

Список діячів галицької ко-

операції не претендує на вичерпність. Сюди ввійшли найвідоміші особистості, які змогли поєднати наукові розробки з практичною діяльністю в кооперації. Матеріал систематизовано згідно з організаційною структурою української кооперації Галичини: *Головні організатори та ідеологи кооперативного руху*: І.Витанович, А.Жук, К.Коберський, О.Луцький, В.Навроцький, Є.Олесницький, Ю.Павликовський, Є.Храпливий; *Маслосоюз*: О.Бачинська, О.Гарасевич, А.Качор, А.Мудрик, О.Нижанківський, А.Палій, М.Хронов'ят; *Центробанк*: Т.Кормош, Є.Кузик, К.Левицький, К.Паньківський; *Народна торгівля*: В.Нагірний, І.Петрушевич; *Центросоюз*: Д.Кореніць.

У межах розділу прізвища авторів подано за абеткою. Їхні публікації - в хронологічному порядку. Видання, що мають повний бібліографічний опис, переглянути *de visu*. При неповному бібліографічному описі публікацій, як зазначає укладач, додатково переглядалися довідкові та бібліографічні видання.

У покажчику прослідуються спільне, що об'єднує лідерів галицької кооперації: християнська мораль, європейська вища освіта, глибоке розуміння проблем селянства. Значну увагу в праці приділено фактографічному матеріалу. Передмову до неї написано д-ром скон. наук Г.Черевком. До покажчика також включено: кооперативний марш (на слова А.Курдилика); організаційну структуру української кооперації Галичини 1939 р.; стан організації на початок 1938 р.; кооперативні часописи Галичини; дати з історії кооперації.

Недоліки посібника: відсутність «літератури про особу», фотографій. Зокрема, небагатий науково-довідковий апарат. Немає предметного покажчика. Однак це не зменшує актуальності теми рецензованої праці, яка, безсумнісно, є початком розробок у важливій царині нашої історії.

© Довгопола Олена Павлівна,
Київ, 1996

Історико-теоретичне дослідження документальних джерел наукової інформації

Кулешов С.Г. Документальні джерела наукової інформації: поняття, типологія, історія типологічної схеми. - К.: УкрІНТЕІ, 1995. - 190 с.

Головний напрям досліджень С.Кулешова добре знайомий читачам «Бібліотечного вісника» [1]. Безумовно, статті в цьому журналі були не першими спробами автора розв'язати проблеми документології. Спеціалістам відомо чимало його праць з цієї галузі. Серед найвагоміших - препринти [2] та навчальний посібник [3].

Отже, ідеї Кулешова щодо головних проблем типології та історії документальних джерел наукової інформації

(ДДНІ - таке скорочення пропонує вчений) не є несподіванкою. І все ж вихід у світ його нової праці - подія в науковому житті.

У монографії не тільки об'єднано висловлювані раніше положення, а й надано їм нового статусу, приведено в систему, в якій все взаємопов'язане. Про це свідчить перелік головних розділів книги: 1. Складові та сутність поняття «документальне джерело наукової інформації»; 2. Класифікації та типологія сучасних ДДНІ; 3. Типологічна схема ДДНІ як об'єкт історичного дослід-

ження; 4. Передісторія, формування і розвиток лінійної типологічної схеми ДДНІ; 5. Становлення і розвиток системної типологічної схеми ДДНІ.

Праця є підсумком значного теоретико-історичного дослідження, тому, можливо, декому вказані назви розділів можуть здатися надто теоретизованими. Але ж у цьому й полягають особливості жанру даної праці. До речі, саме про них тобто про особливості різних жанрів наукових праць, і йдеться в монографії. Гадаємо, що це пояснення приверне до книги С.Кулешова увагу як бібліотечарів,

© Швецова-Водка Галина Миколаївна, Київ, 1996

бібліографів і працівників інформаційних служб, котрі мають справу з «джерелами інформації», так і численних науковців, які прагнуть донести до читачів результати своїх досліджень у найзручнішій формі.

Дослідження С.Кулешова присвячене темі, що об'єднує декілька галузей знань: інформатику, книго-, архіво- й бібліотекознавство та інші дисципліни, які вивчають систему документальних комунікацій. Безумовно, вчений не міг обійтися без урахування різноманітних наукових розвідок, що так чи інакше зачіпають головну тему даної роботи. Тому виклад матеріалу в монографії побудовано на порівнянні поглядів різних дослідників.

Висновки С.Кулешова сприймаються найбільш доведеними, коли вони подаються як підсумок аналізу дискусійних висловлювань, з необхідними аргументами на користь того чи іншого положення.

Наприклад, доволі аргументованим видається розгляд поняття *інформація*, що дає підставу для визначення наукової інформації як «опису наукових знань, включеного в інформаційні комунікації» (с.15). Це дає автору змогу ввести своє тлумачення понять концепто-, методо- та фактографічної інформації, а також первинної та вторинної наукової інформації (с.19 - 20). Саме на цих поняттях він вибудовує аналіз сутності ДДНІ, їх типології та історії.

Найбільш доведеною та продуманою є, на наш погляд, «типологічна схема жанрів ДДНІ» (с.66 - 71). Це - головний теоретичний аргумент, використовуваний С.Кулешовим у подальшому аналізі історії виникнення та розвитку ДДНІ. На підставі цієї схеми автор пропонує також оригінальну періодизацію історії ДДНІ, яка враховує особливості розвит-

ку жанрових та інших типологічних властивостей ДДНІ.

Суто історичні розділи монографії (четвертий та п'ятий) привертають увагу численністю «джерел фактографічної інформації» (так хочеться їх назвати, послуговуючись наведеною вище класифікацією наукової інформації). С.Кулешов долучає до аналізу джерела, які, на перший погляд, мають дуже опосередковане відношення до теми монографії, і таким чином вводить у науковий обіг документології широке коло літератури з питань всесвітньої історії, культурології, наукознавства тощо. Такий підхід цілком закономірний, бо неможливо в документологічному дослідженні провести самостійний пошук та аналіз різноманітних документів - свідків тої чи іншої епохи. Але застосовувати підсумки таких досліджень необхідно, що й підтверджує монографія.

Безпосередньо практичне значення має аналіз сучасної типологічної схеми ДДНІ та перспектив її розвитку, наведений у кінці книжки. Він може бути корисним для авторів, редакторів та різних посередників у системі документальних комунікацій.

У цілому монографія С.Кулешова - це фундаментальне наукове дослідження, яке сприятиме подальшому науковому обґрунтуванню практичної роботи комунікаційних посередників, а також формуванню навчальних дисциплін інформологічно-документологічного циклу.

Високо оцінюючи рецензовану працю, неможливо, однак, обійтись без певних заперечень, зауважень чи міркувань. По-перше, щодо визначення поняття *документ*. С.Кулешов вводить у нього термін *текст* і вважає, що таким чином він відокремлює той документ, який

відповідає завданням бібліотечно-бібліографічної справи, від інших значень документа (с.20). Але тут же в поясненні перераховуються далеко не всі *немовні знаки*, з яких може складатися текст. Термін *текст* у широкому аспекті означає лише те, що те чи інше явище розглядається з позиції семіотики [4]. Отже, певним *текстом* володіють усі документи, природного чи штучного походження, які накопичуються в інформаційних установах, навіть у тому разі, коли вони не є результатом запису інформації. Будь-який документ володіє текстом, якщо останній розуміти як «логічну послідовність мовних та немовних знаків».

С.Кулешов приділяє значну увагу питанню про час появи документа як джерела наукової інформації, але, на жаль, нічого не каже про появу книги. Чи є тут різниця? Цікаво було б знати думку автора.

У монографії підкреслюється, що для аналізу обрано джерела саме наукової інформації. Проте здається, що відокремити їх від усього масиву нехудожньої літератури дуже важко, особливо на ранніх етапах розвитку суспільства. Наприклад, відзначається, що доволі тривалий час наукова (або переднаукова) література містила тільки фактографічну інформацію, а її осмислення (концепції) було відсутнє. Але ж поряд існувала релігійна література. Можливо, вона містила певні узагальнення, була своєрідною формою історичної літератури?

Ці сумніви аж ніяк не означають, що автор припустився якихось помилок. Запитання виникають саме завдяки знайомству зі змістом даної книги, тому що вона пробуджує думку, підштовхує до діалогу.

1. Див.: Кулешов С. Книгознавчі аспекти дослідження документальних джерел наукової інформації // Бібл. вісн. 1994. - №5/6. - С. 2-5; Кулешов С. Про значення поняття «документ» // Там само. 1995. - №1. - С. 1-4.
2. Кулешов С.Г. Развитие документальных источников научной информации: (историко-типолог. анализ): Документ. источники науч. информации как объект историко-типолог. исследования. - К., 1990. - 28 с. - (Обществ. науки: препринт / АН УССР. Ин-т философии; №1); Кулешов С.Г. Развитие документальных источников научной информации: (историко-типолог. анализ): Досистемный этап развития документальных источников науч. информации. - К., 1990. - 42 с. - (Обществ. науки: препринт / АН УССР. Ин-т философии; №2); Кулешов С.Г. Развитие документальных источников научной информации: (историко-типолог. анализ): Генезис новой науч. лит. и формирования системы ДИНИ. - К., 1990. - 45 с. - (Обществ. науки: препринт / АН УССР. Ин-т философии; №3).
3. Кулешов С.Г. Вступ до інформатики: Навч. посібник для студентів фак. бібл.-інформ. систем / Київ. держ. ін-т культури. - К., 1993. - 70 с.
4. Див., напр.: Язык и текст: Онтология и рефлексия: Материалы к I Международ. философ.-культуролог. чтеньям (17-21 авг. 1992 г., Санкт-Петербург). - СПб., 1992.

ХУДОЖНИКИ - ОФОРМЛЮВАЧІ КНИГИ

І.Падалка. Обкладинка книги «Енеїда» І.Котляревського.

І.Падалка. Титульна сторінка книги І.Франка «Захар Беркут». 1929.